eko przyjaciel
KUJAWSKO-POMORSKIE CZASOPISMO PRZYRODNICZO-EKOLOGICZNE
LISTOPAD 2026 NR 01/26(16)
ISSN: 20842392

POLSKI KLUB EKOLOGICZNY OKRĘG POMORSKO-KUJAWSKI

- DZIAŁO SIĘ, OJ, DZIAŁO!

Drodzy Eko-Przyjaciele,

Po dłuższej przerwie wracamy z kolejnym numerem naszego czasopisma, w którym przedstawiamy to co się wydarzyło w minionym okresie i czym zajmuje się obecnie Polski Klub Ekologiczny, zarówno w regionie, jak i na forum krajowym.

W regionie, z naszej inicjatywy powstał w ubiegłym roku nowy rezerwat przyrody - Dolina Rzeki Mątawy, a także nadano imię Bogdana Chrapkowskiego rezerwatowi przyrody Kępa Bazarowa w Toruniu; z okazji Dnia Ziemi został przygotowany i zapoczątkowany cykl spotkań w ramach edukacji ekologicznej w szkołach; jak co roku byliśmy obecni na Plenerze Ekologicznym w Osiu i pikniku ekologicznym w Toruniu, w trakcie tych wydarzeń organizowaliśmy konkursy i testy z wiedzy o środowisku i jego ochronie; byliśmy także obecni na Kujawsko-Pomorskim Eko-Forum dla Nauczycieli; ogłosiliśmy konkursy na prace plastyczne i fotograficzne dla uczniów szkół z terenu województwa kujawsko-pomorskiego o tematyce przyrodniczej; w ramach projektu koordynowanego przez Koło Miejskie PKE w Gliwicach zorganizowaliśmy webinar pt. „Pestycydy w mieście", przedstawiający problem stosowania środków chemicznych do zwalczania organizmów uznawanych za szkodliwe dla ludzi i roślin.

Z wydarzeń o randze ogólnopolskiej niezwykle ważnym była, zorganizowana 7 września w Sejmie RP, Narodowa Debata o Bezpieczeństwie Klimatycznym Polek i Polaków, w której brała udział liczna delegacja Polskiego Klubu Ekologicznego, w tym przedstawiciel Okręgu Pomorsko-Kujawskiego PKE, kol. Piotr Kuczborski. Warto zapoznać się z rekomendacjami z tej debaty, przygotowanymi przez ekspertów, w tym prof. Zbigniewa Karaczuna z Okręgu Mazowieckiego PKE, założyciela Koalicji Klimatycznej.

W ramach aktualnych działań Polski Klub Ekologiczny Okręg Pomorsko-Kujawski w Toruniu współorganizuje, razem z Polskim Towarzystwem Higienicznym i Polskim Stowarzyszeniem Pracowników Dezynfekcji, Dezynsekcji i Deratyzacji, Ogólnokrajową Konferencję „Higiena, Bezpieczeństw, Środowisko". Celem konferencji jest przedstawienie zagrożeń dla środowiska i zdrowia człowieka, wynikających ze stosowania chemicznych środków zwalczania szkodników oraz bezpiecznych sposobów postępowania z tymi środkami. Materiały z tego wydarzenia będzie zawierać oddzielna publikacja pokonferencyjna.

W rozdziale sylwetki PKE przedstawiamy notkę biograficzną naszego nieodżałowanego kolegi i przyjaciela - Bogdana Chrapkowskiego, najstarszego członka Polskiego Klubu Ekologicznego, który odszedł w sierpniu 2026 roku.

Na koniec podziękowania dla naszych wypróbowanych partnerów z Polskiego Zrzeszenia Inżynierów i Techników Sanitarnych i organizatorów Festiwalu Sztuka Natury, a także dla przyjaciół z parków krajobrazowych, nadleśnictw i dyrekcji RDLP. Szczególne podziękowania kierujemy do sponsorów i donatorów, w tym Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu oraz sponsorów i współorganizatorów Krajowej Konferencji „Higiena, Bezpieczeństwo, Środowisko".

Życząc miłej lektury zapraszam do grona sympatyków PKE

Wiesław Tomaszewski
Prezes Zarządu Okręgu
Polskiego Klubu Ekologicznego w Toruniu

eko przyjaciel
GRUDZIEŃ 2026
KUJAWSKO-POMORSKIE CZASOPISMO PRZYRODNICZO-EKOLOGICZNE

SPIS TREŚCI

02 **Słowo wstępne** – Wiesław Tomaszewski

EKO-LUDZIE PKE

04 **Rezerwat Przyrody Kępa Bazarowa im. B. Chrapkowskiego** – Wiesław Tomaszewski

EKO-RELACJA

08 **Pierwsza narodowa debata klimatyczna w Sejmie RP** – Piotr Kuczborski

EKO-EDUKACJA

12 **EOd Dnia Ziemi ... do edukacji przez cały rok** – Piotr Kuczborski

EKO-KONKURSY

16 **Konkursy plastyczne o tematyce ekologicznej PKE w Toruniu** – Ksenia Żółtowska-Gimińska

EKO-WIEDZA

20 **Piękna jest nasza flora ojczysta cz. VI** – Lucjan Rutkowski

EKO-PEDAGOGIKA

24 **Kujawsko-Pomorskie Ekoforum dla Nauczycieli** – Anna Smolar

EKO-SZTUKA

28 **Natura jakiej inni nie widzą - Festiwal Sztuka Natury** – Jerzy Piotrowiak

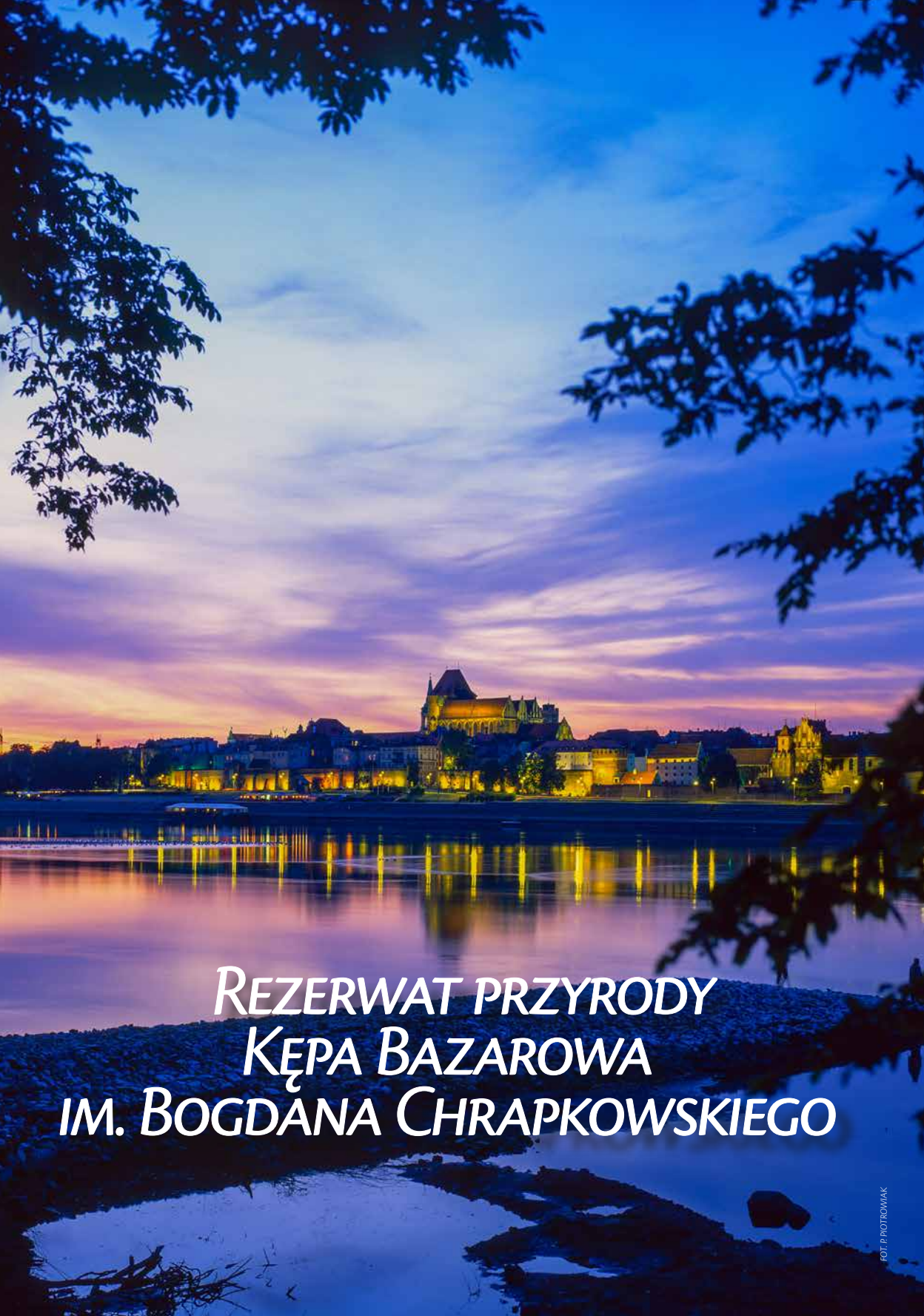
32 **Perły Polskiej Przyrody Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny** – Piotr Szumigaj

Okładka: Tablica przy wejściu do rezerwatu Kępa Bazarowa
Fot. Wiesława Geras

WYDAWCA: Polski Klub Ekologiczny, Okręg Pomorsko-Kujawski, 87-100 Toruń, ul. Piernikarska 4/1, KRS 0000062282, e-mail:pke.torun@gmail.com, https://pke-torun.pl ,
REDAKCJA: Wiesława Geras, Michał Kosowicz, Piotr Kuczborski, Piotr Piotrowiak, Lucjan Rutkowski, Piotr Szumigaj, Wiesław Tomaszewski, Leszek Wasielewski, Ksenia Żółtowska-Gimińska.
PROJEKT GRAFICZNY, SKŁAD I ŁAMANIE: PZITS Grafika, ul. Piernikarska 4/1, 87-100 Toruń, www.grafikastudio.pl
ISSN: 20842392
DRUK: DRUKARNIA TINTA, ul. Żwirki i Wigury 22, 13-200 Działdowo,
NAKŁAD: 1000 EGZ.

REDAKCJA NIE ODPOWIADA ZA PREZENTOWANE PRZEZ AUTORÓW POGLĄDY ORAZ ZA TREŚCI ZAWARTE W ARTYKUŁACH. MATERIAŁÓW NIE ZAMÓWIONYCH NIE ZWRACAMY.

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW: WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W TORUNIU

Rezerwat przyrody Kępa Bazarowa im. Bogdana Chrapkowskiego

FOT. P. PIOTROWIAK

Zaproszenie na odsłonięcie tablicy

Toruń to miasto bogate nie tylko zabytkami ale także zielenią parków, skwerów, alei, ogrodów i obszarów leśnych, obejmujących blisko 30% jego powierzchni. Jednym z wyjątkowych pod względem walorów przyrodniczych terenów jest rezerwat przyrody Kępa Bazarowa, położony na wiślanej wyspie pomiędzy głównym korytem rzeki a jej południową odnogą – Małą Wisłą, naprzeciwko historycznego centrum Torunia. Rezerwat o powierzchni 32,4 ha obejmuje środkową i wschodnią część wyspy - Kępy Bazarowej. Teren porastają głównie zbiorowiska leśne łęgu wierzbowo-topolowego, w którego drzewostanie występują licznie okazałe egzemplarze topoli czarnej, rzadziej topoli białej, a w domieszce rosną drzewiaste wierzby - krucha i biała.

Rezerwat "Kępa Bazarowa"

Rezerwat **"Kępa Bazarowa"** jest rzadkim przykładem leśnego rezerwatu przyrody usytuowanym na terenie miasta. Działania w celu ochrony rozległego fragmentu łęgu wierzbowo-topolowego, zbiorowiska charakterystycznego dla okresowo zalewanych terenów doliny Wisły, podjęte były już pod koniec lat 50-tych XX w. (Z.Mastyński, 1959). Pochodzące z tego okresu badania oraz późniejsze opracowania inwentaryzacyjne (K.Biały, 1984) stanowiły podstawę do utworzenia rezerwatu przyrody "Kępa Bazarowa", co staraniem Bogdana Chrapkowskiego, jako wojewódzkiego konserwatora przyrody, doprowadziło do powołania rezerwatu na mocy zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 19 lutego 1987 r. (M.P. nr 7, poz.55). Ustanowione w zarządzeniu Ministra zakazy i ograniczenia dały podstawę wprowadzenia nadzoru nad zagospodarowaniem terenu i jego ochroną.

Do czasu reformy podziału administracyjnego kraju i utworzenia w 1999 roku województwa kujawsko-pomorskiego, nadzór nad rezerwatem przyrody Kępa Bazarowa sprawował, z upoważnienia wojewody, Bogdan Chrapkowski, Wojewódzki Konserwator Przyrody w Toruniu.

W tym okresie rezerwat, fakt jego utworzenia i walory przyrodnicze oraz potrzeba ochrony, utrwaliły się w świadomości mieszkańców Torunia, a także zostały wpisane do miejskich i regionalnych dokumentów planistycznych.

Doceniając zasługi i zaangażowanie Bogdana Chrapkowskiego w dziele utworzenia i ochrony rezerwatu Kępa Bazarowa, a także mając na względzie jego zaawansowany wiek (91 lat), Polski Klub Ekologiczny Okręg Pomorsko-Kujawski w Toruniu wystą-

Fot. 1. Akt odsłonięcia nowej tablicy z imieniem patrona przy wejściu do rezerwatu od ul. Majdany *FOT. W. GERAS*

Fot. 1. Uczestnicy oficjalnego odsłonięcia tablicy rezerwatu z imieniem patrona *FOT. W. GERAS*

pił w sierpniu 2024 roku do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy o nadanie rezerwatowi jego imienia.

Po uzyskaniu pozytywnych opinii zarządcy terenu - Urzędu Miasta Torunia i Regionalnej Rady Ochrony Przyrody w Bydgoszczy, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy zarządzeniem z dnia 20 grudnia 2024 r., dokonał zmiany nazwy rezerwatu na „Kępa Bazarowa im. Bogdana Chrapkowskiego".

Uroczyste odsłonięcie tablicy z nową nazwą rezerwatu odbyło się 28 sierpnia 2025 r. W uroczystości udział wzięli:

- ze strony wnioskodawcy - Polskiego Klubu Ekologicznego Okręg Pomorsko-Kujawski w Toruniu: Wiesław Tomaszewski - prezes, Ksenia Żółtowska-Gimińska - wiceprezes, Wiesława Geras, dr Lucjan Rutkowski, Jolanta Przybylak, Piotr Kuczborski, Michał i Małgorzata Kosowiczowie;
- ze strony Urzędu Miasta Torunia: Marcin Urbański - dyrektor Wydziału Środowiska i Ekologii, Tomasz Kozłowski – leśnik miejski;
- ze strony Rady Miasta Torunia: Bartłomiej Jóźwiak - radny miejski;
- zaproszeni goście, przedstawiciela świata nauki: dr Kazimierz Biały - autor dokumentacji przyrodniczej rezerwatu, prof. Andrzej Przystalski (UMK) – były przewodniczący Regionalnej Rady Ochrony Przyrody w Bydgoszczy, prof. Michał Jankowski (UMK);
- przedstawiciele PTTK, mieszkańcy, regionalne media (TV Toruń).

Pan Bogdan Chrapkowski, z powodu złego stanu zdrowia, nie mógł uczestniczyć w uroczystym odsłonięciu tablicy, ale wiedział o naszej inicjatywie i bardzo się ucieszył z propozycji nadania swojego imienia rezerwatowi, któremu poświęcił jako Wojewódzki Konserwator Przyrody tak wiele starań i troski o jego zachowanie dla przyszłych pokoleń.

Notka Biograficzna:

Bogdan Chrapkowski, urodzony 24.01.1933 r. w Bydgoszczy, to znany nie tylko w województwie kujawsko-pomorskim popularyzator wiedzy o historii i przyrodzie regionu. Z wykształcenia leśnik i biolog (absolwent Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu), a z zamiłowania historyk dziejów „małych ojczyzn". W latach 1975-1998 pełnił funkcję Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody Województwa Toruńskiego. W okresie pełnienia obowiązków wojewódzkiego konserwatora przyrody doprowadził do utworzenia wielu form ochrony przyrody oraz krajobrazu w byłym województwie toruńskim.

Z jego inicjatywy powstały m.in. rezerwaty przyrody: Bachotek, Bagno Mostki, Dolina Osy, Łęgi na Ostrowiu Panieńskim, Mszar Płociczno, Retno, Uroczysko Piotrowskie i Wronie, a w Toruniu rezerwat przyrody **Kępa Bazarowa**. Wielkim jego sukcesem była realizacja wojewódzkiej koncepcji ochrony krajobrazu obejmująca utworzenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. W okresie od 1985 do 1998 roku utworzono parki krajobrazowe: Brodnicki, Górzenieńsko-Lidzbarski, Welski oraz Chełmiński. Wyznaczono też 8 obszarów chronionego krajobrazu, 3 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe i stanowisko dokumentacyjne "Białochowo".

Walory przyrodniczo-krajobrazowe regionu opisał w licznych publikacjach: "Przyroda województwa toruńskiego" – 1992 r., "Rezerwaty przyrody wojewódz-

WIDOK NA WISŁĘ I WYSPĘ KĘPA BAZAROWA W TORUNIU *FOT. W. STĘPIEŃ*

twa toruńskiego" – 1996 r. oraz "Przyroda Ziemi Chełmińskiej i obszarów przyległych" – 2000 r. Był jednym z inicjatorów niezwykle cennej i oryginalnej serii wydawniczej pn. "Parki, pałace i dwory województwa toruńskiego". Z wydanych 12 pozycji był współautorem 5 (zespoły pałacowo-dworskie: Łążyn, Nawra, Turzno, Mełno i Trzebcz Szlachecki). Przyrodę regionu opisywał także w wielu innych czasopismach, m.in. w Biuletynie informacyjnym Rady Programowej "Zielone Płuca Polski", Biuletynie Informacyjnym Regionalnego Centrum Edukacji Ekologicznej w Przysieku, Informatorze Przyrodniczym Ligi Ochrony Przyrody w Toruniu, czy też w czasopiśmie "Echo Borów Tucholskich". Był także autorem wielu ciekawych artykułów opublikowanych na łamach Kujawsko-Pomorskiego Czasopisma Przyrodniczo-Ekologicznego „Eko-Przyjaciel", wydawanego przez Polski Klub Ekologiczny w Toruniu.

Jako członek Ligi Ochrony Przyrody, a także Polskiego Klubu Ekologicznego z wielkim oddaniem angażował się w pracę społeczną na rzecz zachowania dziedzictwa przyrodniczego oraz wychowania młodego pokolenia w duchu poszanowania dla środowiska naturalnego. W 1995 roku został laureatem Nagrody Zespołowej "Zielone Liście" za realizowanie idei oraz przyczynienie się do włączenia części województwa toruńskiego do Zielonych Płuc Polski. Został odznaczony złotą odznaką LOP. W 2010 r. otrzymał nagrodę Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego (w kategorii ochrona środowiska naturalnego) za całokształt działalności w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego - w tym między innymi za: popularyzowanie wiedzy o regionalnej przyrodzie, utworzenie wielu form ochrony przyrody oraz krajobrazu, w tym rezerwatów, pomników przyrody i parków krajobrazowych na terenie województwa. Natomiast w 2017 r. otrzymał dyplom „Eko-Przyjaciel", przyznawany przez Polski Klub Ekologiczny Okręg Pomorsko-Kujawski w Toruniu, za wieloletnią, pełną pasji działalność jako Wojewódzki Konserwator Przyrody na rzecz ochrony przyrody oraz krajobrazu regionu, szczególnie Ziemi Chełmińskiej i Dobrzyńskiej, a także za wspieranie działalności Polskiego Klubu Ekologicznego.

Niestety, Kolega Bogdan Chrapkowski zmarł 9 sierpnia 2026 r. w wieku 93 lat. Pożegnaliśmy Go 13 sierpnia, po czym spoczął w grobie rodzinnym na cmentarzu w Radziejowie. Pozostanie po nim nie tylko pamięć, ale także niezatarte ślady jego obecności w postaci licznych rezerwatów i pomników przyrody, parków krajobrazowych, zrewaloryzowanych zabytkowych parków i zespołów parkowo-dworskich. O tym, że śp. Bogdan miał świadomość tego co po sobie zostawia i poczucie spełnienia poinformowała nas Jego małżonka - Pani Elżbieta Chrapkowska w liście skierowanym do członków PKE w Toruniu. Niech pamięć o Bogdanie Chrapkowskim trwa wśród torunian i mieszkańców naszego województwa. ■

Wiesław Tomaszewski
Prezes Zarządu Okręgu
Polskiego Klubu Ekologicznego w Toruniu.

Koalicja Klimatyczna

Ochrona klimatu to troska o nasze bezpieczeństwo

Refleksje po Narodowej Debacie o Bezpieczeństwie Klimatycznym Polek i Polaków

Zdrowie, dostęp do wody, produkcja żywności i bezpieczeństwo naszych miejscowości coraz silniej zależą od zmieniających się warunków klimatycznych. O tym, jak przygotować Polskę na związane z nimi zagrożenia, rozmawiano 7 września 2026 roku podczas Narodowej Debaty o Bezpieczeństwie Klimatycznym Polek i Polaków w Sali Kolumnowej Sejmu RP. W wydarzeniu uczestniczyłem z ramienia Polskiego Klubu Ekologicznego Okręgu Pomorsko-Kujawskiego.

Spotkanie zgromadziło przedstawicieli nauki, administracji publicznej, samorządów i organizacji społecznych. Zorganizował je Komitet ds. Kryzysu Klimatycznego Polskiej Akademii Nauk we współpracy z Pracownią na rzecz Wszystkich Istot, Koalicją Klimatyczną oraz Państwową Radą Ochrony Przyrody. Patronat objęli Marszałek Sejmu Włodzimierz Czarzasty i prezes PAN prof. Marek Konarzewski. W debacie aktywnie uczestniczył również dr hab. Zbigniew Karaczun, profesor Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego i sekretarz Zarządu Głównego PKE. Zabierał głos podczas otwarcia jako przedstawiciel Koalicji Klimatycznej, a także należał do grona prelegentów w panelach poświęconych obywatelom i gospodarce oraz państwu. Jego wystąpienia wpisywały się w dyskusję o potrzebie przygotowania Polski na skutki zmiany klimatu i uwzględniania wiedzy naukowej w decyzjach dotyczących gospodarki oraz bezpieczeństwa. Polski Klub Ekologiczny reprezentowali przedstawiciele różnych jego struktur: Urszula Burkot z Okręgu Mazowieckiego, Marta Machnowska z Koła PKE w Gliwicach oraz dr inż. Agnieszka Fiszka Borzyszkowska, prezes Zarządu Głównego Polskiego Klubu Ekologicznego. Dyskusję podzielono na trzy obszary: przyroda, obywatele i gospodarka oraz państwo.

Tak szerokie ujęcie tematu pozwoliło pokazać, jak wiele dziedzin życia łączy kwestia klimatu. Susza oznacza trudności dla rolnictwa i zaopatrzenia w wodę. Upały obciążają organizm człowieka oraz

Postawy proekologiczne znajdują wyraz w codziennym oszczędzaniu energii i wody, ograniczaniu marnowania żywności oraz rozważnym korzystaniu z zasobów. Mają też wymiar społeczny: uczestnictwo w konsultacjach, wspieranie ochrony zieleni i zainteresowanie sposobem zagospodarowania swojej miejscowości. Działania mieszkańców powinny współgrać z odpowiedzialną polityką państwa i samorządów.

Baner narodowa debata o klimacie

system ochrony zdrowia. Gwałtowne opady mogą prowadzić do podtopień i uszkodzeń infrastruktury. Skutki tych zjawisk nakładają się na siebie, dlatego potrzebne są współpraca między instytucjami i decyzje oparte na wiedzy naukowej.

Istotnym elementem debaty były przygotowane przez ekspertów rekomendacje kierunkowe. Dokument wskazuje potrzebę równoległego działania: ograniczania emisji gazów cieplarnianych oraz przystosowywania kraju do skutków zmiany klimatu. Samo reagowanie na kolejne kryzysy nie wystarczy. Potrzebujemy także zapobiegania zagrożeniom, planowania z wyprzedzeniem i ochrony zasobów, od których zależy nasze życie.

Główne kierunki rekomendowanych działań

Eksperci przygotowujący rekomendacje we współpracy z Komitetem Problemowym ds. Kryzysu Klimatycznego przy Prezydium PAN wskazali następujące priorytety:

- Zdrowie i żywność: przygotowanie placówek medycznych na ekstremalne warunki oraz wzmacnianie odporności rolnictwa, przetwórstwa i lokalnych łańcuchów dostaw.
- Długofalowa polityka klimatyczna: przyjęcie prawa wyznaczającego cele ograniczania emisji i adaptacji oraz uwzględnianie ryzyka klimatycznego w strategiach i inwestycjach.
- Woda i lasy: zwiększanie naturalnej retencji, ochrona zasobów wodnych oraz wzmacnianie odporności lasów poprzez zachowanie różnorodności biologicznej i procesów ekologicznych.
- Bezpieczne miasta i planowanie przestrzenne: ochrona przed upałami i podtopieniami dzięki zieleni, zatrzymywaniu deszczówki oraz zagospodarowaniu przestrzeni uwzględniającemu zagrożenia.
- Przyroda jako infrastruktura krytyczna: objęcie kluczowych ekosystemów ochroną

FOT. ARCHIWUM

Od lewej: Urszula Burkot, prof. SGGW Zbigniew Karaczun, Prezes ZG PKE Agnieszka Fiszka Borzyszkowska

odpowiadającą ich znaczeniu dla bezpieczeństwa wodnego, zdrowotnego i żywnościowego.

- Przygotowane państwo i służby: uwzględnienie zagrożeń klimatycznych w polityce bezpieczeństwa, poprawa współpracy instytucji oraz wzmocnienie kadr i wyposażenia służb ratowniczych.
- Rzetelna informacja i edukacja: przeciwdziałanie dezinformacji klimatycznej oraz rozwijanie wiedzy i umiejętności potrzebnych społeczeństwu do świadomego reagowania na zagrożenia.

Wspólną zasadą tych zaleceń jest równoczesne przygotowywanie się na skutki zmiany klimatu i ograniczanie emisji gazów cieplarnianych, ponieważ możliwości adaptacji mają swoje granice.

Przyroda pomaga budować odporność

Szczególnie ważna z perspektywy działalności Polskiego Klubu Ekologicznego była rola przyrody w zapewnianiu bezpieczeństwa. W rekomendacjach zaproponowano uznanie systemu przyrodniczego za infrastrukturę krytyczną państwa. To postulat, który zwraca uwagę na praktyczne znaczenie sprawnych ekosystemów: zatrzymywanie wody, łagodzenie upałów, ochronę gleby i podtrzymywanie warunków produkcji żywności.

Dużo miejsca poświęcono wodzie. Eksperci wskazali potrzebę zwiększania naturalnej retencji, czyli zdolności krajobrazu do jej zatrzymywania i stopniowego oddawania. Ochrona mokradeł, terenów zalewowych i dolin rzecznych powinna być powiązana z planowaniem przestrzennym. Woda musi pozostawać dostępna zarówno dla ludzi i gospodarki, jak i dla przyrody. Działania, które przyspieszają jej odpływ lub osłabiają ekosystemy, wymagają oceny pod kątem długofalowych konsekwencji.

Ważnym zagadnieniem była również odporność lasów. W przedstawionych zaleceniach podkreślono znaczenie różnorodności biologicznej, ochrony starych drzew, gleb, mokradeł i naturalnych procesów. Las jest złożonym układem zależności, którego kondycja wpływa na gospodarkę wodną i warunki życia wielu gatunków. Jego ochrona wymaga uwzględnienia tych funkcji obok gospodarczego wykorzystania drewna.

W miastach szczególnego znaczenia nabierają dojrzałe drzewa, zacienienie i zatrzymywanie deszczówki. Rekomendacje wskazują na potrzebę ograniczania uszczelniania powierzchni oraz łączenia terenów zieleni i wody w spójny system. Takie podejście pozwala wiązać ochronę przyrody z poprawą codziennych warunków życia mieszkańców. Dbałość o drzewa przy ulicy czy zieleń na osiedlu staje się częścią przygotowania miejscowości na upały i intensywne opady.

Przedstawiciele PKE w Sali Kolumnowej Sejmu RP FOT. ARCHIWUM

Rozpoczęcie Debaty o klimacie *FOT. ARCHIWUM*

Wiedza, współpraca i odpowiedzialność

Debata obejmowała także bezpieczeństwo zdrowotne i żywnościowe, odporność gospodarki oraz przygotowanie służb do sytuacji kryzysowych. Zwrócono uwagę na potrzebę lepszej koordynacji działań i uwzględniania przyszłych warunków klimatycznych w podejmowanych inwestycjach. Przedstawione rekomendacje są propozycjami do dalszej dyskusji i wdrażania, a ich skuteczność będzie zależała od konkretnych decyzji oraz konsekwencji w realizacji.

Wśród poruszonych tematów znalazła się dezinformacja klimatyczna. Rzetelna komunikacja i edukacja są potrzebne, aby społeczeństwo mogło rozumieć zagrożenia, oceniać proponowane rozwiązania i świadomie uczestniczyć w podejmowaniu decyzji. Ważne jest sprawdzanie źródeł informacji, odróżnianie wyników badań od opinii oraz wyjaśnianie wątpliwości przystępnym językiem.

Dla organizacji ekologicznych płynie stąd wyraźne zadanie: przybliżać wiedzę naukową i pokazywać jej związek z najbliższym otoczeniem. Edukacja może pomóc zrozumieć, dlaczego warto chronić mokradła, zachowywać dojrzałe drzewa czy pozostawiać miejsce dla naturalnej roślinności. Powinna również rozwijać gotowość do współpracy i udziału w sprawach lokalnych.

Postawy proekologiczne znajdują wyraz w codziennym oszczędzaniu energii i wody, ograniczaniu marnowania żywności oraz rozważnym korzystaniu z zasobów. Mają też wymiar społeczny: uczestnictwo w konsultacjach, wspieranie ochrony zieleni i zainteresowanie sposobem zagospodarowania swojej miejscowości. Działania mieszkańców powinny współgrać z odpowiedzialną polityką państwa i samorządów.

Wnioski z debaty stanowią dla mnie inspirację do rozwijania prowadzonej w ramach PKE edukacji ekologicznej, która pomaga uczniom zrozumieć związki między stanem przyrody i codziennym życiem oraz zachęca do odpowiedzialnej troski o otoczenie.

Udział w debacie był okazją do spojrzenia na ochronę środowiska poprzez potrzeby ludzi i stan przyrody, od której zależymy. Przedstawione propozycje pokazują, że budowanie bezpieczeństwa wymaga troski o wodę, lasy, glebę i różnorodność biologiczną. Warto przenosić tę wiedzę do szkół, lokalnych społeczności i codziennych rozmów. Im lepiej rozumiemy te zależności, tym świadomiej możemy współtworzyć otoczenie bezpieczne dla nas i przyszłych pokoleń. ■

Piotr Kuczborski
Edukator i animator - społecznik
Polski Klub Ekologiczny w Toruniu

Od Dnia Ziemi...

...do edukacji

Szacunek dla przyrody zaczyna się w najmłodszych latach od zainteresowania tym, co nas otacza. Od zauważenia drzewa przy szkole, kwiatka na trawniku, ptaka za oknem czy rośliny rosnącej na skraju chodnika, na której siedzi biedronka. Z takich obserwacji mogą rodzić się pytania, a wraz z nimi potrzeba poznawania i rozumienia świata. Edukacja ekologiczna pomaga tę naturalną ciekawość rozwijać i przekładać na codzienne wybory. Właśnie ta idea towarzyszy zajęciom, które od 2024 roku prowadzę w szkołach, w ramach działalności Polskiego Klubu Ekologicznego Okręgu Pomorsko-Kujawskiego.

Początkiem był Dzień Ziemi w 2024 roku i spotkanie z uczniami Szkoły Podstawowej w Złotorii, położonej w sąsiedztwie Torunia. Przygotowany na tę okazję temat „Ziemia kontra Plastik" nawiązywał do światowego hasła obchodów „Planet vs. Plastics". Temat tworzyw sztucznych pozwalał połączyć globalny problem środowiskowy z doświadczeniami bliskimi uczniom: opakowaniami, zakupami, przedmiotami codziennego użytku i powstającymi odpadami.

Takie powiązanie jest szczególnie ważne w edukacji. Zagadnienie, które początkowo wydaje się odległe, staje się zrozumiałe, gdy można dostrzec je we własnym otoczeniu. Rozmowa o plastiku prowadzi do zastanowienia się nad tym, czego naprawdę potrzebujemy, jak długo korzystamy z kupowanych rzeczy i co dzieje się z nimi później. Pomaga także dostrzec, że troska o środowisko

PRZEZ CAŁY ROK

FOT. ADOBE STOCK

zaczyna się już przy podejmowaniu decyzji o zakupie.

W 2025 roku zajęcia były kontynuowane, nadal w związku z obchodami Dnia Ziemi. Te pierwsze doświadczenia stały się punktem wyjścia do rozwinięcia programu. Ciepłe przyjęcie przez uczniów i duże zainteresowanie tematyką przyrodniczą zachęcały, aby stworzyć więcej okazji do spotkań. Dzień Ziemi okazał się dobrym początkiem, a kolejnym krokiem było wprowadzenie edukacji, która towarzyszy uczniom również w innych miesiącach.

W 2026 roku oferta została rozszerzona o zajęcia całoroczne, prowadzone nieodpłatnie dla szkół. Obecnie obejmują one szkoły podstawowe w Toruniu i Złotorii. Przygotowane zostały również scenariusze dla szkół ponadpodstawowych, do których w przyszłości planujemy skierować ofertę. Rozwój ten pozwala stopniowo przechodzić od spotkań związanych z jednym wydarzeniem do szerszej, regularnej pracy nad wiedzą i postawami.

Program obejmuje kilka wzajemnie powiązanych obszarów: bioróżnorodność, znaczenie i ochrona wody, odnawialne źródła energii oraz zagadnienia klimatyczne. Uzupełniają go propozycje poznawania lasu i obserwowania sezonowych zmian w przyrodzie, w tym zajęcia „Jesień w przyrodzie". Tematy i sposób ich przedstawiania są dostosowane do wieku uczestników. W edukacji najmłodszych szczególne znaczenie mają konkretne przykłady, obserwacja i odkrywanie najbliż-

Fot. 1. Zajęcia PKE z OZE - SP w Złotorii *FOT. P. KUCZBORSKI*

Fot. 2. Zajęcia PKE z OZE - SP w Złotorii *FOT. P. KUCZBORSKI*

Fot. 3. Zajęcia PKE z OZE - Prowadzący *FOT. P. KUCZBORSKI*

Fot. 4. Zajęcia PKE z OZE - Tłumaczenie obrazowe *FOT. P. KUCZBORSKI*

szego otoczenia. Starszym uczniom można proponować bardziej złożone pytania o zależności między działalnością człowieka a stanem środowiska.

Od września 2026 roku wprowadzamy również cykl zajęć poświęconych lasom, przygotowany dla różnych grup wiekowych. Ich zakres i sposób prowadzenia dostosowujemy do wieku uczestników, począwszy od rozbudzania ciekawości i poznawania leśnych roślin, grzybów oraz zwierząt, po wyjaśnianie zależności między organizmami i znaczenia lasów dla człowieka i środowiska. Chcemy pokazać las jako wspólną przestrzeń życia wielu gatunków, zachęcać do uważnego obserwowania przyrody oraz kształtować zasady odpowiedzialnego zachowania podczas leśnych wędrówek. Cykl ten pozwala rozwijać zainteresowanie lasem i powracać do jego poznawania w kolejnych porach roku.

Wspólnym celem tych zajęć jest pokazanie, że przyroda jest obecna wszędzie wokół nas. Można ją poznawać w lesie, ale również na szkolnym podwórku, w parku czy wśród osiedlowej zieleni. Drzewa, niewielkie fragmenty roślinności, gleba i woda tworzą warunki życia wielu organizmów. Dostrzeganie tych zależności pomaga zrozumieć, dlaczego warto troszczyć się także o pozornie zwyczajne miejsca.

W tym tkwi jedna z najważniejszych wartości edukacji ekologicznej: uczy uważności. Zachęca do zatrzymania się, przyjrzenia i zadania pytania. Jaką rolę pełnią drzewa? Czym jest las? Dlaczego w jednym miejscu spotykamy wiele organizmów, a w innym niewiele? Co zmienia się w przyrodzie w zależności od pory roku? Skąd pochodzi woda, z której korzystamy? Jaki jest nasz wpływ na środowisko? Poszukiwanie odpowiedzi rozwija wiedzę, ale też pomaga budować osobistą więź z otoczeniem. Łatwiej otaczać troską to, co potrafimy zauważyć i choć trochę rozumiemy.

Wiedza potrzebuje przy tym połączenia z działaniem. Rozmowa o wodzie może skłaniać do rozważnego korzystania z niej, temat odpadów – do ograniczania zbędnych zakupów i ponownego używania przedmiotów, a poznawanie bioróżnorodności – do większej troski o rośliny i zwierzęta. Ważne, aby uczniowie rozumieli sens takich zachowań. Postawa proekologiczna rozwija się wtedy, gdy za wyborem stoi świadomość jego znaczenia.

Potrzebna jest także spokojna rozmowa o skali odpowiedzialności. Dzieci powinny poznawać możliwości działania odpowiednie do swojego wieku, a jednocześnie wiedzieć, że ochrona środowiska zaczyna się od indywidualnych postaw, działań i wyborów każdego człowieka, wymaga współpracy ludzi, instytucji i całych społeczności. Edukacja może pokazywać problemy w sposób rzetelny, pozostawiając miejsce na nadzieję, pomysłowość i poczucie wpływu. Jej zadaniem jest

Fot. 5. Zajęcia PKE z OZE - SP w Złotorii *FOT. P. KUCZBORSKI*

Fot. 6. Zajęcia PKE z OZE - SP w Złotorii *FOT. P. KUCZBORSKI*

DYREKTOR

SZKOŁY PODSTAWOWEJ W ZŁOTORII

DZIĘKUJE

Panu Piotrowi Kuczborskiemu

z Polskiego Klubu Ekologicznego
Okręg Pomorsko-Kujawski
w Toruniu
za przeprowadzenie zajęć w kl. VII i VIII
z okazji
DNIA ZIEMI
p.t.
„ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII"

Szkoła Podstawowa w Złotorii
87-124 Złotoria, ul. Pomorska 11

Złotoria, 25 kwietnia 2025r.

wzmacnianie gotowości do działania i przekonania, że warto dbać o wspólne otoczenie.

Ciepłe przyjęcie zajęć i zainteresowanie uczniów są ważną motywacją do kontynuowania programu. Pokazują, że w szkolnej codzienności jest miejsce na rozmowę o przyrodzie i naszych relacjach z nią. Warto tę otwartość pielęgnować: dawać przestrzeń na pytania, wyjaśniać wątpliwości i zachęcać do samodzielnego myślenia. Spotkanie edukacyjne może być początkiem dalszych obserwacji i rozmów – w klasie, podczas spaceru czy w domu.

W przygotowaniu programu korzystam również z wcześniejszego doświadczenia zdobytego między innymi w Szkole Leśnej na Barbarce oraz w Kujawsko-Pomorskim Centrum Edukacji Ekologicznej i Sportu w Myślęcinku. Jest ono pomocne w poszukiwaniu sposobów, które łączą przekazywanie wiedzy z rozbudzaniem ciekawości. Najważniejsze pozostaje jednak samo spotkanie z uczniami i stworzenie warunków do poznawania przyrody.

Nieodpłatny charakter zajęć służy udostępnianiu tej możliwości szkołom. Program ma wspierać pracę nauczycieli i wzbogacać ją o kolejne okazje do rozmowy, obserwacji oraz refleksji. Współpraca szkoły i organizacji społecznej pozwala rozwijać edukację opartą na wspólnym celu: wychowaniu młodych ludzi, którzy potrafią rozumieć swoje otoczenie i odpowiedzialnie w nim żyć, w szerokim tego słowa znaczeniu.

Całoroczna formuła daje możliwość powracania do tematów i oglądania ich z różnych perspektyw. Przyroda zmienia się wraz z porami roku, a każdy miesiąc przynosi nowe pytania i okazje do odkrywania. Regularny kontakt z tymi zagadnieniami pomaga uczniom stopniowo budować nawyki i utrwalać zainteresowanie, które zaczęło się podczas pojedynczego spotkania.

Dzień Ziemi pozostaje ważnym wydarzeniem i okazją do wspólnego zwrócenia uwagi na środowisko. Doświadczenia rozpoczęte w Złotorii w 2024 roku pokazują jednak, jak wiele możliwości otwiera kontynuowanie tej pracy przez cały rok. Edukacja ekologiczna daje przestrzeń do rozwijania ciekawości, szacunku i odpowiedzialności - wartości potrzebnych zarówno w codziennym życiu, jak i przy podejmowaniu ważnych decyzji na przyszłość. Warto tworzyć tę przestrzeń już od najmłodszych lat, blisko uczniów i blisko przyrody, co przynosi ogromne korzyści dla rozwoju emocjonalnego, fizycznego i intelektualnego dzieci i młodzieży. ■

Piotr Kuczborski
Edukator i animator - społecznik
Polski Klub Ekologiczny w Toruniu

LIDZIYA KRUKOVSKAYA NIEPUBLICZNE LICEUM SZTUK PLASTYCZNYCH W TORUNIU

Konkursy plastyczne o tematyce ekologicznej organizowane przez Polski Klub Ekologiczny w Toruniu

Konkursy plastyczne o tematyce przyrodniczej, organizowane przez Polski Klub Ekologiczny Okręg Pomorsko-Kujawski w Toruniu, od lat cieszą się ogromną popularnością.

Ich tematyka jest zawsze związana z ochroną przyrody, środowiskiem naturalnym, a skierowane są do dzieci i młodzieży szkół podstawowych województwa kujawsko-pomorskiego.

Organizujemy zazwyczaj 2 rodzaje konkursów, z których jeden jest typowo plastycznym, a drugi fotograficznym. Konkurs fotograficzny kierowany jest do klas 4-8, plastyczny do klas 1-8 szkół podstawowych. W przypadku konkursów plastycznych, technika wykonania jest dowolna, lecz nie wolno korzystać z elementów gotowych, produktów spożywczych.

Większość uczestników wykonuje prace pastelami i farbami plakatowymi. Zdarzają się też grafiki, prace wykonywane ołówkiem, wyklejane i w technice mieszanej. Kreatywność uczestników jest niezwykła, corocznie z niecierpliwością oczekujemy dnia otwarcia kopert, które wpłynęły na konkurs. Barwy, styl, pomysłowość, ale także otwartość - to wszystko jest w pracach młodych artystów.

Poprzez prace dzieci i młodzież pokazują, jak duże jest ich zaangażowanie, jak doskonale obserwują zjawiska zachodzące w środowisku, z jak wielką uwagą przyglądają się otaczającej przyrodzie. Bogactwo pomysłów, interpretacja, niezwykła barwność i emocje - to wszystko widoczne jest w tych pracach.

Wszystko to jest dowodem na to, że warto edukować, uwrażliwiać i poświęcać czas na wycieczki,

Prace nagrodzone w konkursie „Chrońmy drzewa"

Prace nagrodzone i wyróżnione w konkursach

Prace nagrodzone i wyróżnione w konkursach

spacery i rozmowy o otaczającym świecie przyrody. I nie tylko w lasach, parkach, podczas wakacji czy dalekich wypraw, ale na co dzień, nawet podczas drogi do szkoły.

Konkurs fotograficzny „Moje ulubione drzewo w najbliższej okolicy" zorganizowany w 2025 roku, był tego doskonałym przykładem. Przekazane na konkurs fotografie przedstawiały różne ujęcia drzew z podwórek szkolnych, osiedli, drzewa spotykane codziennie przy drogach prowadzących do szkoły.

Corocznie na nasze konkursy wpływa ponad 300 prac plastycznych.

Ogromne zainteresowanie konkursami wynika z zaangażowania nie tylko dzieci i młodzieży, ale także ich opiekunów, rodziców i nauczycieli. Lekcje plastyki, wycieczki do parków, lasów, nad rzekę, uwrażliwianie podczas lekcji przyrody, geografii, literatury, a nawet chemii i fizyki - to wszystko wpływa na postrzeganie i dostrzeganie natury, jej funkcjonowania, ale też zagrożeń i wpływu człowieka na jej los. Sposób spędzania czasu w rodzinie, wspólne wakacje w otoczeniu przyrody, rozmowy, wspólne gry i zabawa, kształtują wrażliwość i dają otwartość na świat przyrody, na naturę, na otoczenie.

Prace nagrodzone i wyróżnione w konkursie fotograficznym

Widzimy to podczas finałów połączonych z wystawą oraz z uroczystym wręczeniem nagród. Uczestnikom, wyróżnionym i laureatom podczas uroczystości towarzyszą nie tylko wychowawcy, nauczyciele i rodzice, ale także rodzeństwo, babcie i dziadkowie, a także przyjaciele, mali i duzi, sąsiedzi. Z radością patrzymy na wspólne fotografie wykonywane na tle wystawy prac. Rangę wydarzenia podkreśla obecność lokalnych mediów.

Widoczne zaangażowanie daje nam motywację do organizacji kolejnych konkursów, bo są one wspaniałą okazją do edukacji ekologicznej, spotkań i rozmów na ważne tematy. Pozytywne emocje, radość, uśmiech i prawdziwie świąteczna aura - to jest klimat corocznych, jesiennych finałów konkursów.

W tym roku po raz pierwszy włączamy do konkursu uczniów szkół średnich z naszego województwa, ponieważ konkurs na plakat informacyjno-edukacyjny „Jestem naturą”, będziemy oceniać w kategoriach szkół podstawowych i szkół średnich.

Prace nagrodzone i wyróżnione w konkursach

Corocznie nagrody w konkursach są finansowane ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu oraz ze środków Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. ■

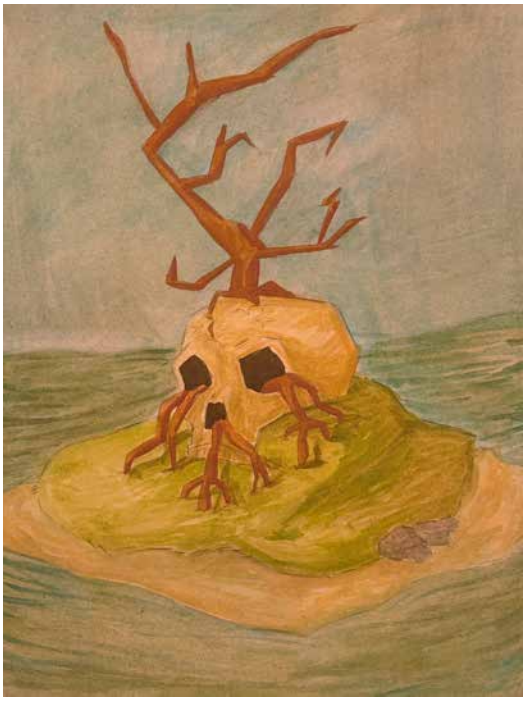
Ksenia Żółtowska-Gimińska
Wiceprezes Zarządu Okręgu
Polski Klub Ekologiczny w Toruniu

Anastasiia Muliavko Niepubliczne Liceum Sztuk Plastycznych w Toruniu

Weronika Zielinska Technikum nr 8 w Toruniu

Zuzanna Artwik Zespół Szkół Budowlanych i Plastycznych w Grudziądzu

Prace nagrodzone i wyróżnione w konkursach

Piękna i zagrożona jest nasza flora ojczysta cz. VI

FOT. L. RUTKOWSKI

Ostatni artykuł z cyklu „Piękna i zagrożona jest nasza flora ojczysta cz. V" ukazał się w roku 2016 – EKOPRZYJACIEL NR 01/16(9), a w kolejnym - NR 02/17(12) pod zbiorczym tytułem „Rok rzeki Wisły" opracowanie „Flora doliny Wisły od Płocka po Żuławy…". Następnie, w 2018 r. – NR 01/18(13) - „Przyroda miasta Torunia" artykuł „Szata roślinna Torunia cz. I". Po dłuższej przerwie autor zdecydował się zakończyć cykl „ Piękna i zagrożona…" skupiając się na gatunkach drzewiastych (drzewa, krzewy, liany) obcego pochodzenie, których ilość, częstość występowania, a więc i rola w naszej przyrodzie ewidentnie coraz szybciej wzrasta.

Na początek należy uściślić pojęcie „gatunki obce (-go pochodzenia)" to wg definicji Ministerstwa Klimatu i Środowiska – „gatunki, które występują poza swoim naturalnym zasięgiem". Przeciwstawia się im „gatunki rodzime", są to pojęcia nieostre i nie rozumiane jednakowo przez wszystkich specjalistów. Można rozpatrywać oba pojęcia w obrębie kontynentu, wyspy, różnych regionów geobotanicznych, ale także państw i ich niższych jednostek administracyjnych. Warto zauważyć, że o ile sprawa jest stosunkowo jednoznaczna w przypadku małych, w miarę jednolitych klimatycznie i geologicznie terenów (państw etc.), to w przypadku dużych i zróżnicowanych większość ich flory może być rodzima w części regionów a jednocześnie obca w innych. Nawet w kraju średniej wielkości w znacznym stopniu tak jest, gdy porównamy florę Wolina z Karkonoszami czy Tatrami. Na bliższym przykładzie – Torunia – leży on poza obszarem naturalnego występowania takich ważnych drzew leśnych, jak świerk pospolity (najbliższe stanowiska naturalne koło Skrwilna i Iławy), buk pospolity (na północ od Chełmna, Wąbrzeźna, na zachód od Bydgoszczy i na południu), modrzew europejski typowy (tylko Tatry 1100-1300 m n.p.m.), jodła pospolita (na południe od Żar, Łodzi, na wschód od Warszawy).

Ze względu na historię klimatyczną oraz geologiczno-geomorfologiczną naszych ziem z ostatnich ponad 1,2 miliona lat nasza flora jest wyjątkowo młoda. Jeszcze w pliocenie (u schyłku neogenu), mimo stopniowego ochładzania się klimatu, zróżnicowana szata roślinna przypominała tę bogatą w różne rodzaje drzew i krzewów, która zachowała się w Azji

Fot. 1. Robinia akacjowa, grochodrzew (R. pseudoacacia) *FOT. L. RUTKOWSKI*

Fot. 2. Dąb czerwony (Quercus rubra) *FOT. L. RUTKOWSKI*

Wschodniej oraz Zachodniej i umiarkowanej części Ameryki Północnej (także Europy Południowej). W ciągu 4–9 zlodowaceń (glacjałów) obniżających temperaturę całego globu, w tym zwłaszcza Europy, nastąpiło wypieranie ciepłolubnej flory, a w szczególności roślin drzewiastych. Lodowce wyższych niż obecnie gór Skandynawii rozrosły się i połączyły w lądolód o grubości do 3–4 km. Rozpełzał się on wokół, a odbijając w przestrzeń kosmiczną większość promieniowania słonecznego, jeszcze bardziej ochładzał klimat – tak że przed jego czołem mogły wegetować jedynie arktyczne i subarktyczne niskie byliny, krzewinki oraz mszaki. Możliwości wędrówki roślin na cieplejsze tereny nie można porównać z możliwościami ptaków, nietoperzy, uskrzydlonych owadów czy większych ssaków i gadów. W miarę ochładzania się klimatu rośliny – szczególnie młode okazy i siewki – masowo ginęły z powodu mrozu w północnej części swojego zasięgu oraz na terenach wyżej położonych (na naszych szerokościach geograficznych przy wznoszeniu się o 100 metrów średnia temperatura spada o ok. 0,5 °C), a z czasem wymierały także starsze osobniki. Jednocześnie na południowym krańcu zasięgu, wskutek zanikania tamtejszej bardziej ciepłolubnej flory, powstawały luki w pokrywie roślinnej i zmniejszała się konkurencja, co umożliwiało osiedlanie się nowych gatunków. Przemieszczanie się roślin mających kłącza lub rozłogi jest powolne i ograniczone np. przez wody płynące czy większe jeziora. Dlatego podstawowym sposobem rozprzestrzeniania się większości gatunków są nasiona oraz zarodniki u paprotników i mszaków (rzadziej różnego rodzaju rozmnóżki wegetatywne – propagule). Większość drzew leśnych wytwarza owoce i nasiona rozsiewane przez wiatr. Jednak w przeciwieństwie do roślin zielnych drzewa (poza gatunkami pionierskimi – brzozą, topolą osiką, wierzbą, modrzewiem) zaczynają wydawać nasiona w stosunkowo późnym wieku – 40–60 lat, co bardzo spowalnia tempo ich wędrówki. Innym czynnikiem ułatwiającym wędrówkę są duże rzeki. Na Niżu Środkowoeuropejskim większość z nich płynie jednak na północ, czyli w kierunku przeciwnym do wędrówki na południe. Jednym z największych utrudnień na drodze ku cieplejszym obszarom był równoleżnikowy układ większych pasm górskich w Europie, który blokował przemieszczanie się w stronę cieplejszych

Fot. 3. Czeremcha amerykańska, późna (Prunus serotina = Padus s.) FOT. L. RUTKOWSKI

Fot. 4. Sumak octowiec (Rhus typhina) młody odrost FOT. L. RUTKOWSKI

ostoi (refugiów) na południu – Pireneje blokowały Półwysep Iberyjski, Alpy – Apenniński, Karpaty, Bałkan i inne pasma – Płw. Bałkański z Grecją, Kaukaz – Zakaukazie i Azję Mniejszą. Dodatkowo na Podolu i Wołyniu panowały bezdrzewne stepy, stanowiące skuteczną przeszkodę dla dendroflory. Ponadto wraz z rozwojem lądolodu tworzyły się lodowce górskie. Inaczej było w Ameryce Północnej, mimo że tamtejszy lądolód był większy niż europejski, tam główne pasma górskie (Góry Skaliste, Appalachy) biegną południkowo i nie blokowały tak skutecznie wędrówki do Meksyku i na Florydę. Natomiast w Azji Wschodniej mniejsza ilość opadów uniemożliwiła powstania lądolodu, jedynie w wyższych partiach gór powiększyły się lodowce i flora sprzed zlodowaceń poniosła najmniejsze straty. W czasie każdej z wędrówek część gatunków wyginęła, niektóre dostosowywały się do nowych warunków przez selekcję, tworzące nowe ekotypy i taksony, inne krzyżowały się z pokrewnymi gatunkami dając nowe. W Europie powstało blisko 100 „drobnych" gatunków jarzębów (w tym chroniony jarząb szwedzki, pierwotnie tylko nad Bałtykiem, od dawna sadzony i dziczejący) i jeszcze więcej jeżyn rozmnażających się bezpłciowo przez apomiksję. Po glacjałach następowały cieplejsze interglacjały i arktyczne gatunki zimnolubne (w tym wysokogórskie) po części pozostawały w wyższych położeniach górskich, po części wędrowały na północ za cofającym się lądolodem. Następował powrót na dawne tereny bardziej ciepłolubnej flory, w tym winorośli, skrzydłorzecha *Pterocarya* (nie wszystkie przeżyły pobyt w refugium, niektóre tam pozostały na chłodniejszych wyżej położonych stanowiskach). W czasie powrotu wyginęła także część „repatriantów". Jednak w dawnej ojczyźnie pokrywy glebowe zostały przez lądolód zdarte i zepchnięte bądź zagrzebane pod nowymi osadami, prócz tego do powracających dołączyły się niektóre nowe dla danego terenu gatunki, dlatego mimo że klimat mógł być podobny do dawnego, szata roślinna różniła się. Po 8-9 wędrówkach tam i z powrotem, gdy ostatni płat lądolodu u nas stopniał (ok. 13 tys. lat temu, pozostały tylko zagrzebane w podłożu bryły martwego lodu), a klimat upodobnił się do nam współczesnego, tereny obecnej

Fot. 5. Bożodrzew gruczołowaty (Ailanthus altissima) odrost
FOT. L. RUTKOWSKI

Fot. 6. Śliwa (Prunus x fruticans) - Rzęczkowo
FOT. L. RUTKOWSKI

Polski zamieszkiwały plemiona łowców-zbieraczy. Najpierw rozprzestrzeniły się mrozoodporne, lekkonasienne, pionierskie brzozy, wierzby, olsze, sosna pospolita, ponadto światłożądne krzewy – jałowiec pospolity, rokitnik (do dziś przetrwał na klifach nadmorskich) oraz notowana we wczesnych interglacjałach nagozalążkowa przęśl (*Ephedra*). Stosunkowo późno rozprzestrzeniły się grab, buk i bluszcz oraz rzadkie dziś: cis pospolity (coraz częstsze w pobliżu osiedli samosiewy – to głównie potomstwo kultywarów i mieszańce z cisem japońskim *Taxus x media*) i jarząb brekinia. Już w średniowieczu trafiły jabłonie i grusze domowe, śliwy i wiśnie a także orzechy włoskie, winorośle właściwe, brzoskwinie, morele, rzadziej jarzęby domowe (*Sorbus domestica)* i nieszpułka (*Mespilus germanica)*. W czasach nowożytnych z Turcji dotarły kasztanowce białe (rosły u nas w trzeciorzędzie) i lilaki, czyli tzw. „bez turecki", a z Włoch topola włoska - mutant topoli czarnej.

Względne ubóstwo środkowoeuropejskiej dendroflory skłoniło do wczesnego zainteresowania się gatunkami drzew i krzewów z Ameryki Północnej i Azji Wschodniej. Niektóre – jak żywotnik zachodni, świerk kłujący (srebrzysty), jodły, cyprysiki, hojny, sosny, daglezja, jałowce i inne – nawet zaaklimatyzowane i dające samosiew, nie są inwazyjne Natomiast amerykańskie: robinia akacjowa - Fot. 1, dąb czerwony - Fot. 2, klon jesionolistny, czeremcha amerykańska - Fot. 3, jesion pensylwański, sumak octowiec - Fot. 4, winobluszcz zaroślowy, dereń rozłogowy, świdośliwy czy mieszańce topól już w wielu miejscach wypierają roślinność rodzimą. Podobnie azjatyckie: bożodrzew gruczołowaty - Fot. 5, eurazjatyckie mieszańce topól, wierzb (te ostatnie krzyżują się z naszymi gatunkami – tzw. „erozja genetyczna", np. w Toruniu na Winnicy), dławisz okrągłolistny, róża pomarszczona, tawlina jarzębolistna, kolcowój pospolity i w mniejszym stopniu inne. ■

dr Lucjan Rutkowski
emerytowany pracownik UMK w Toruniu
członek Zarządu Okręgu PKE w Toruniu

Rola i cele nauczycielskich forów ekologicznych we współczesnej edukacji

Współczesny system oświaty mierzy się z bezprecedensowym wyzwaniem: jak przygotować młode pokolenie do życia w świecie dynamicznych zmian klimatycznych, kurczących się zasobów naturalnych i konieczności transformacji energetycznej. Tradycyjne, podręcznikowe podejście do nauk przyrodniczych często okazuje się niewystarczające w zderzeniu z tempem, w jakim zachodzą globalne i lokalne procesy środowiskowe. W tym kontekście kluczową rolę zaczynają odgrywać inicjatywy takie jak Kujawsko-Pomorskie Ekoforum dla Nauczycieli, którego ubiegłoroczna, pierwsza edycja oraz obecna, druga odsłona, wyznaczyły nowe standardy doskonalenia zawodowego kadr pedagogicznych.

Tego typu fora nie są jedynie kolejnymi konferencjami sprawozdawczymi. Stanowią one strategiczną przestrzeń edukacyjną, stworzoną z myślą o nauczycielach wszystkich etapów – od wychowania przedszkolnego, przez szkoły podstawowe, aż po placówki ponadpodstawowe. Głównym celem organizowania regionalnych spotkań ekologicznych jest systemowe wsparcie pedagogów w budowaniu tzw. „zielonych kompetencji przyszłości", które stają się niezbędnym elementem współczesnego kanonu wykształcenia.

Uaktualnienie wiedzy naukowej jako tarcza przeciw dezinformacji

Jednym z najważniejszych zadań forów ekologicznych jest dostarczenie nauczycielom rzetelnej, opartej na dowodach wiedzy. Edukacja klimatyczna i środowiskowa rozwija się niezwykle dynamicznie. Informacje, które jeszcze kilka lat temu uznawano za pewniki, dziś – w obliczu nowych analiz meteorologicznych, geologicznych czy biotechnologicznych – wymagają weryfikacji i osadzenia w szerszym kontekście.

Kujawsko-Pomorskie Ekoforum dla Nauczycieli. Edukacja bez lęku, wiedza bez mitów. Dlaczego współczesny pedagog potrzebuje ekologicznego kompasu?

> Współczesna rzeczywistość wymaga, aby każdy nauczyciel – niezależnie od tego, czy pracuje w przedszkolu, uczy języka polskiego, matematyki, czy historii – stał się tłumaczem otaczającego nas świata. Aby sprostać temu wyzwaniu, kadra pedagogiczna potrzebuje stałego dostępu do merytorycznego fundamentu

I Kujawsko-Pomorskie Forum Ekologiczne dla Nauczycieli – wystąpienia prelegentów *FOT. J. SMOLAR*

Jest to o tyle kluczowe, że w dobie powszechnego dostępu do internetu młodzież i dzieci są stale narażone na fake newsy klimatyczne oraz zjawisko greenwashingu. Aby nauczyciel mógł stać się dla ucznia autorytetem i przewodnikiem w tym gąszczu informacyjnym, sam musi dysponować weryfikowalnymi faktami. Fora ekologiczne idealnie spełniają to zadanie – zapraszając do dyskusji specjalistów, którzy przekładają skomplikowane procesy akademickie na język zrozumiały i użyteczny w realiach szkolnych.

Nowy profil kompetencji: Czego potrzebuje współczesny pedagog?

Konieczność przemiany dotychczasowego modelu edukacji sprawia, że zaczynamy dostrzegać błąd, jakim jest spychanie wątków klimatycznych wyłącznie w ramy przedmiotów przyrodniczych. Współczesna rzeczywistość wymaga, aby każdy nauczyciel – niezależnie od tego, czy pracuje w przedszkolu, uczy języka polskiego, matematyki, czy historii – stał się tłumaczem otaczającego nas świata. Aby sprostać temu wyzwaniu, kadra pedagogiczna potrzebuje stałego dostępu do merytorycznego fundamentu, na który składają się trzy kluczowe filary:

– Zrozumienie mechanizmów i łączenie skali – współczesny pedagog potrzebuje wiedzy, która pozwala bez trudu powiązać to, co się dzieje w skali globalnej, z tym, co jest widoczne na poziomie lokalnym. Nie chodzi o pamięciowe opanowanie suchych definicji, ale o głębokie zrozumienie fi-

zycznych i cyrkulacyjnych przyczyn globalnego ocieplenia. Tylko wtedy nauczyciel zyskuje narzędzia, by płynnie zmienić perspektywę i wytłumaczyć uczniom, w jaki sposób potężne, planetarne zmiany klimatyczne przekładają się bezpośrednio na codzienne zjawiska i anomalie pogodowe, które dzieci i młodzież obserwują we własnym regionie - za oknami swoich domów, na szkolnym boisku czy w pobliskim parku. Taka umiejętność swobodnego poruszania się między wielkim światem a najbliższym otoczeniem buduje w uczniach silne przekonanie, że ekologia nie jest abstrakcyjną teorią z dalekich krajów, ale procesem, który dotyczy ich osobiście.

– Perspektywa czasu i kontekst historyczny – edukacja w dobie kryzysu nie może opierać się na emocjonalnym chaosie czy medialnej panice. Nauczyciele potrzebują stabilnych punktów odniesienia, które pozwalają umieścić współczesne zmiany środowiskowe w szerokim kontekście długofalowych scenariuszy, analizowanych na tle historycznych epok lodowcowych Ziemi. Taka perspektywa jest niezbędna do kształtowania u młodzieży krytycznego myślenia. Dzięki niej młody człowiek uczy się odróżniać naturalne, globalne cykle naszej planety od gwałtownych, destrukcyjnych zmian wywołanych współczesną działalnością człowieka.
– Humanistyczny wymiar ekologii i troska o dobrostan – najważniejszym wyzwaniem stojącym przed współczesnym wychowawcą jest ukazanie, że przyroda i człowiek to naczynia połączone. Nauczyciele potrzebują wiedzy, która wprost definiuje wpływ kondycji całej biosfery oraz zanieczyszczeń atmosferycznych na zdrowie fizyczne, codzienne samopoczucie oraz ogólny dobrostan psychiczny człowieka. Prezentując kryzys ekologiczny przez pryzmat ludzkiego zdrowia i jakości życia, pedagog zyskuje najsilniejszy argument wychowawczy. Pozwala to na odejście od budowania paraliżującego lęku klimatycznego na rzecz kształtowania „etyki troski", empatii oraz głębokiego poczucia odpowiedzialności za świat, którego jesteśmy integralną częścią.

I Kujawsko-Pomorskie Forum Ekologiczne dla Nauczycieli, warsztaty dla nauczycieli FOT. J. SMOLAR

Etyka troski i holistyczne spojrzenie na biosferę

Wdrażanie tak zarysowanego profilu kompetencji wymaga od szkoły zrezygnowania z zadaniowego i czysto technicznego podejścia. Regionalne spotkania i panele dyskusyjne dla nauczycieli stają się przestrzenią, w której akcentuje się potrzebę porzucenia dawnego, antropocentrycznego modelu, stawiającego człowieka ponad naturą. Nowy paradygmat promuje podejście holistyczne – ukazywanie nierozerwalnej „sieci życia" i uświadamianie uczniom, że przetrwanie naszego gatunku zależy od umiejętności harmonijnej kooperacji z całą biosferą.

Głównym celem edukacyjnym staje się więc wypracowanie strategii, które zaszczepią w młodych ludziach podmiotowe traktowanie świata ożywionego oraz potrzebę ochrony najbliższego otoczenia przyrodniczego. Osiągnięcie tego celu jest możliwe jedynie poprzez szeroką integrację międzyprzedmiotową. Zagadnienia ekologiczne powinny naturalnie przenikać nie tylko lekcje biologii czy geografii, ale stanowić stały element zajęć humanistycznych, artystycznych oraz godzin wychowawczych na każdym etapie edukacyjnym.

Od teorii do praktyki: Warsztaty i nowoczesne metodyki

Sama wiedza teoretyczna nie zmieni postaw uczniów, jeśli nie pójdzie za nią angażująca i nowoczesna praktyka. Dlatego nieodłącznym i kluczo-

I Kujawsko-Pomorskie Forum Ekologiczne dla Nauczycieli, warsztaty dla nauczycieli *FOT. J. SMOLAR*

wym elementem forów ekologicznych są warsztaty. Ich nadrzędnym celem jest wyposażenie nauczycieli w gotowe narzędzia, scenariusze zajęć oraz inspiracje do prowadzenia lekcji metodami aktywizującymi, dopasowanymi do percepcji i wieku odbiorców – od przedszkola po szkoły ponadpodstawowe.

Tematyka warsztatowa realizowana podczas takich spotkań odpowiada na zapotrzebowanie nowoczesnej szkoły i skupia się na kilku kluczowych, innowacyjnych obszarach:

- Grywalizacja i metody aktywizujące – wykorzystanie gier strategicznych, planszowych oraz edukacyjnych zabaw narracyjnych w nauczaniu o środowisku. Podejście to pozwala na budowanie silnego zaangażowania poprzez emocje, współpracę zespołową i logiczne myślenie. Uczniowie, zamiast być biernymi słuchaczami, stają się aktywnymi uczestnikami symulowanych procesów decyzyjnych.
- Model STEAM i technologie cyfrowe – interdyscyplinarne łączenie nauk przyrodniczych, ścisłych, technicznych oraz artystycznych. Nauczyciele poznają metody angażowania uczniów w samodzielne eksperymentowanie, majsterkowanie i projektowanie innowacyjnych rozwiązań proekologicznych. Warsztaty pokazują również, jak wprowadzać do edukacji nowoczesne systemy pomiarowe i narzędzia cyfrowe wspierające szkolne badania środowiska.
- Edukacja terenowa i laboratoryjna – przeniesienie procesu dydaktycznego poza mury szkolnej sali i powrót do bezpośredniego kontaktu z naturą jako najskuteczniejszej formy nauki. Praktycy uczą, jak w prosty i bezpieczny sposób realizować podstawę programową w naturalnym otoczeniu – ogrodzie, parku czy lesie. Tematyka ta obejmuje praktyczne badanie lokalnej bioróżnorodności, obserwację zmian ekosystemów oraz analizę współistnienia człowieka i przyrody.
- Ekohumanistyka i krytyczne myślenie – wprowadzanie wątków ekologicznych do przedmiotów humanistycznych i ogólnokształcących poprzez pracę z szeroko pojętymi tekstami kultury. Warsztaty w tym obszarze pomagają pedagogom rozwijać u uczniów umiejętności krytycznej analizy faktów. Uczą, jak demaskować dezinformację medialną i manipulacje pseudonaukowe, a także jak kształtować odpowiedzialne postawy konsumenckie przy jednoczesnym wzmacnianiu odporności psychicznej młodych ludzi.

Zielone kompetencje to konieczność

Potrzeba organizacji forów ekologicznych dla nauczycieli wynika wprost z wyzwań cywilizacyjnych. Szkoła nie może stać z boku globalnych przemian. Edukacja klimatyczna i ekologiczna przestała być domeną pasjonatów – stała się koniecznością i prawem każdego ucznia do otrzymania rzetelnej wiedzy o świecie, w którym przyjdzie mu żyć i pracować.

Inicjatywy takie jak Kujawsko-Pomorskie Ekoforum dla Nauczycieli udowadniają, że inwestycja w kompetencje nauczyciela to najkrótsza i najskuteczniejsza droga do ukształtowania świadomego, odpowiedzialnego i wrażliwego społeczeństwa. Cykliczność tego wydarzenia pozwala mieć nadzieję, że wypracowane standardy nowoczesnej edukacji ekologicznej na stałe zakorzenią się we wszystkich placówkach oświatowych naszego regionu. ■

Anna Smolar
konsultantka ds. nowoczesnych technologii w przedmiotach przyrodniczych, Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Toruniu

Sztuka Natury
XIX MIĘDZYNARODOWY FESTIWAL
SZTUK WIZUALNYCH
INSPIROWANYCH NATURĄ

The Art of Nature
19 th INTERNATIONAL FESTIVAL
of VISUAL ARTS
INSPIRED by NATURE

TORUŃ 2026

www.sztukanatury.eu

FOT. ROBERT TOCZEWSKI

Natura jakiej inni nie widzą

Po raz kolejny z przyjemnością zapraszamy na spotkanie ze sztuką wykreowaną przez niezwykłego artystę – sztuką, w której główną rolę odgrywa Natura. Jak co roku w pierwszy weekend grudnia, w toruńskich centrach kultury odbywa się Międzynarodowy Festiwal Sztuk Wizualnych Inspirowanych Naturą „Sztuka Natury"

Spójrz głęboko w naturę, a wtedy wszystko zrozumiesz lepiej
Albert Einstein

FOT. ADRIAN CZECH

Sztuka to w powszechnym rozumieniu szeroka dziedzina ludzkiej działalności, której efektem są dzieła będące wyrazem kreatywności, wyobraźni i umiejętności. Gdy mamy do czynienia z fotografią przyrodniczą pojawiają się odwieczne pytania – kto jest kreatorem dzieł, których tematem są unikalne formy, struktury i zjawiska przyrodnicze? Gdzie przebiega granica pomiędzy wizją fotografa i geniuszem natury? Czy za współautora uznać Słońce, którego promienie o zachodzie wyczarowały ten czy inny fragment krajobrazu, czy młodego niedźwiedzia, który w tym czasie spacerował po rozświetlonych tym światłem kamieniach, czy też lewitującego chrząszcza, tak radosnego, że wszyscy zazdroszczą mu tego odlotu, a może wiatr i śnieg, które w zgodnej współpracy kopiowały w lesie słynne „krzyczące" dzieło norweskiego ekspresjonisty? No cóż, to efekt symbiozy twórcy i tworzywa. Natura kreuje unikalne spektakle, ale to fotograf pełni rolę kuratora, reżysera i tłumacza, decydując, co z chaosu natury wyciąć i zamknąć w ramie kadru.

FOT. ARKADIUSZ DALAK

Współczesny sposób życia coraz skuteczniej oddziela nas od środowiska. Pomimo to zdjęć przyrody powstaje więcej niż kiedykolwiek dotychczas. Takie to czasy, że każdy mając aparat w smartfonie, próbuje znaleźć inspirację i dać upust swojej artystycznej wrażliwości. Efekt tej fotograficznej przygody najczęściej jest dziełem przypadku, zależnym od kapryśnej woli natury. Sama obecność w pięknym miejscu, unikalne światło czy nieprzewidywalne zachowanie zwierząt niestety nie gwarantują dobrego zdjęcia. Nieliczni, fotografując naturę, potrafią dostrzec i uchwycić to coś, co sprawia, że fotografia przestaje być rejestracją faktu, a zaczyna przekazywać emocje, opowiadać poruszającą widza historię. Fotografia przyrodnicza to sztuka pokazywania przyrody takiej, jaką inni jej nie widzą.

Podczas festiwalu spotkamy ludzi pełnych pasji, którzy mają prawdziwy odlot na punkcie przyrody. Z ich opowieści dowiemy się ile godzin, dni, nocy spędzają w maskującym namiocie, na pływadełku do pasa zanurzeni w wodzie, w czatowni, do której w nocy łapę włożył niedźwiedź, jak potrafi dokuczać skwar, mróz i komary, jak wcześnie trzeba wstać i późno wrócić w nocy, jakich sposobów użyć, aby płochliwa sarna schyliła głowę tuż przed kamerą, jak

Międzynarodowy Festiwal Sztuk Wizualnych Inspirowanych Naturą „Sztuka Natury" realizowany jest dzięki wsparciu Województwa Kujawsko Pomorskiego i Gminy Miasta Toruń

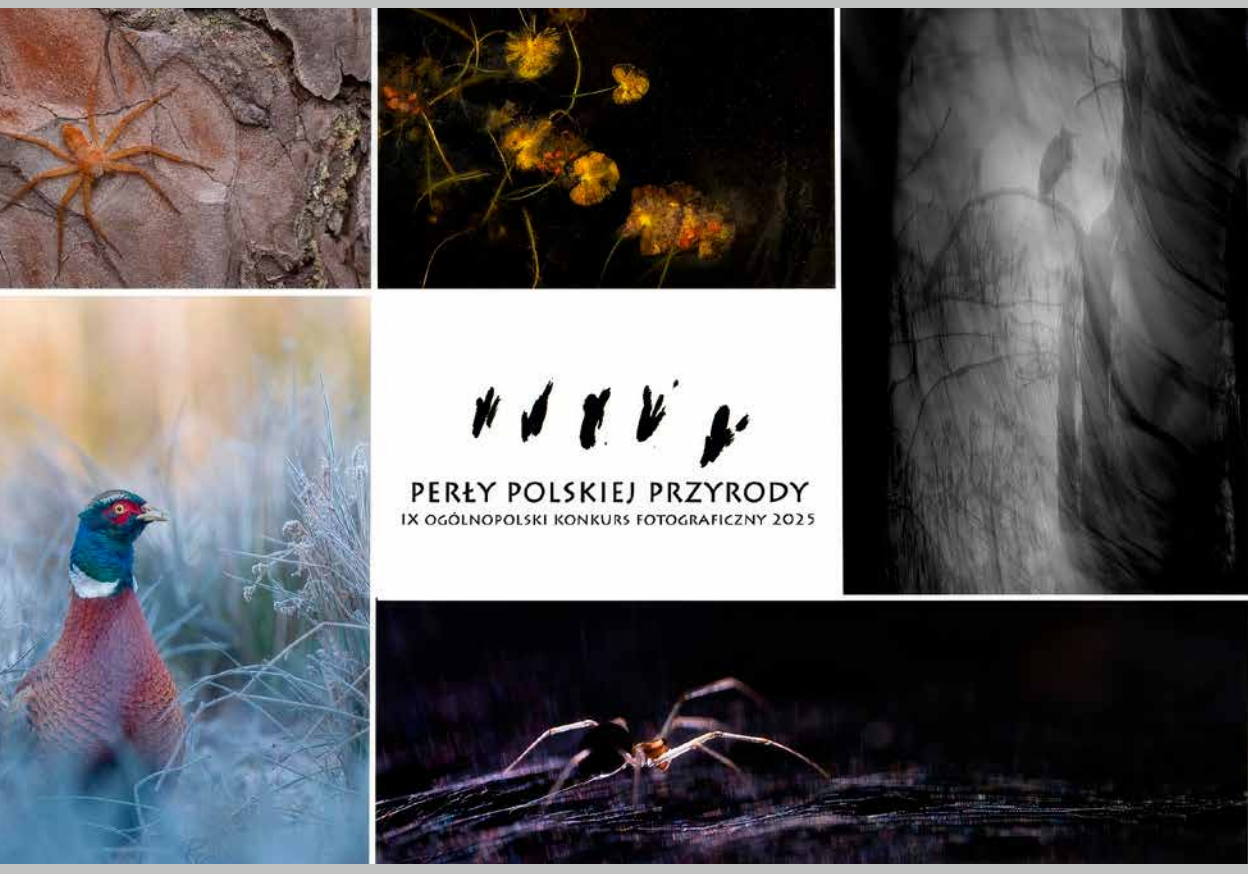
FOT. PAWEŁ KOZIOROWSKI

ustawić się w kontrze do światła, jakiego pierścienia użyć do makro, ile razy trzeba odwiedzić plan zdjęciowy, aby ustalić, gdzie Słońce będzie zachodzić, a Księżyc wschodzić w chwili, gdy dzikie zwierzęta podejdą do wodopoju.

Większość pokazów multimedialnych, prezentacji i spotkań z twórcami oraz rozstrzygnięcie festiwalowych konkursów odbywa się w Akademickim Centrum Kultury i Sztuki Od Nowa. Festiwalowe wystawy można zobaczyć w Muzeum Podróżników oraz Galerii Przyrodniczej Ogrodu Zoobotanicznego w Toruniu. Jak co roku festiwal odbywa się w wigilię mikołajek, a na uczestników czeka miła niespodzianka – kultowy festiwalowy kalendarz „Sztuka Natury 2027". Dwanaście przepięknych fotografii przyrody, duży format, doskonała jakość sprawią, że cząstkę Sztuki Natury zabierzemy do domu, gdzie będzie nam towarzyszyć przez kolejny rok, do następnej edycji festiwalu. ■

Jerzy Piotrowiak
Organizator
Festiwalu Sztuk Wizualnych Inspirowanych Naturą
„Sztuka Natury"

Perły Polskiej Przyrody
- fotografia, która pomaga chronić naturę

W świecie pełnym pośpiechu i nowoczesnych technologii coraz częściej zapominamy, jak niezwykła potrafi być przyroda znajdująca się tuż obok Nas. Szum lasu o świcie, mgły unoszące się nad jeziorami, ptaki w locie czy delikatne detale roślin dostrzegane dopiero przez obiektyw aparatu przypominają, że natura wciąż pozostaje jednym z największych skarbów Polski. Właśnie tę niezwykłość od lat pokazuje Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Perły Polskiej Przyrody" - inicjatywa, która łączy pasję do fotografii z edukacją ekologiczną i promocją ochrony środowiska. Konkurs organizowany jest przez parki krajobrazowe województwa kujawsko-pomorskiego, będące jednostkami organizacyjnymi Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Z roku na rok przedsięwzięcie przyciąga coraz większą liczbę uczestników z całego kraju, zarówno amatorów rozpoczynających swoją przygodę z fotografią, jak i doświadczonych twórców specjalizujących się w fotografii przyrodniczej. Dla wielu osób udział w konkursie staje się nie tylko szansą na zdobycie wyróżnień i nagród, ale przede wszystkim możliwością pokazania własnego spojrzenia na polską przyrodę.

„Perły Polskiej Przyrody" to znacznie więcej niż zwykła rywalizacja fotograficzna. To przestrzeń wymiany doświadczeń między pasjonatami natury i fotografii przyrodniczej. Wystawy pokonkursowe przyciągają licznych odwiedzających, a prezentowane fotografie często zachwycają nie tylko walorami artystycznymi, ale również emocjami i historiami kryjącymi się za kadrami

GRAND PRIX 2025 FOT. M. ZIMNOCH

Fotografia jako sztuka i dokument

Organizatorzy konkursu podkreślają, że fotografia przyrodnicza pełni dziś podwójną rolę. Z jednej strony jest formą artystycznej ekspresji, pozwalającą uchwycić piękno i wyjątkowość świata natury. Z drugiej stanowi ważne narzędzie dokumentacyjne, które pomaga zwracać uwagę na potrzebę ochrony środowiska oraz zachowania bioróżnorodności. Zdjęcia zgłaszane do konkursu przedstawiają dziko występującą przyrodę Polski. Szczególną wagę przykłada się do autentyczności fotografii. Organizatorzy wyraźnie podkreślają, że niedopuszczalne jest ingerowanie w naturalne środowisko tylko po to, by uzyskać atrakcyjniejsze ujęcie. Dzięki temu konkurs promuje odpowiedzialne podejście do fotografii przyrodniczej, oparte na cierpliwej obserwacji i szacunku wobec natury. To właśnie ten aspekt sprawia, że „Perły Polskiej Przyrody" mają wymiar nie tylko artystyczny, ale również edukacyjny. Uczestnicy uczą się obserwować świat przyrody bez zakłócania jego naturalnego rytmu. Fotografowanie dzikich zwierząt czy rzadkich roślin wymaga bowiem nie tylko umiejętności technicznych, lecz także wiedzy, cierpliwości i pokory.

PERŁY POLSKIEJ PRZYRODY

OGÓLNOPOLSKI KONKURS FOTOGRAFICZNY

FOT. M. BEDNARZ

FOT. J. STOLARCZYK

FOT. M. DOBROCZYŃSKI

Bogactwo kategorii i tematów

Konkurs obejmuje wiele różnorodnych kategorii, dzięki czemu uczestnicy mogą prezentować przyrodę z wielu perspektyw. Jedną z kategorii są „Rośliny i Grzyby", gdzie fotografowie pokazują piękno dziko rosnących kwiatów, mchów, drzew, porostów czy niezwykłych struktur grzybów i śluzowców. Często są to fotografie makro, ukazujące detale niewidoczne gołym okiem, krople rosy na płatkach kwiatów, fakturę liści czy delikatne układy zarodników. Ogromnym zainteresowaniem cieszą się także kategorie poświęcone zwierzętom. „Ptaki" to dynamiczne kadry przedstawiające loty, polowania, migracje oraz codzienne życie skrzydlatych mieszkańców polskich lasów, jezior i łąk. Fotografie często ukazują niezwykle trudne do uchwycenia momenty, ptaki drapieżne podczas polowania, stada żurawi w locie czy intymne sceny opieki nad młodymi. Równie widowiskowa jest kategoria „Ssaki", prezentująca dzikie zwierzęta w ich naturalnym środowisku. Fotografowie pokazują jelenie podczas rykowiska, lisy, wilki, żubry czy sarny uchwycone o świcie lub zmroku. Tego typu zdjęcia wymagają niekiedy wielu godzin oczekiwania i doskonałej znajomości zachowań zwierząt. Kategoria „Inne zwierzęta" daje możliwość prezentacji mniej oczywistych bohaterów natury, a mianowicie płazów, gadów, ryb, owadów czy pajęczaków. Dzięki fotografii makro uczestnicy odkrywają przed odbiorcami fascynujący świat małych organizmów, których na co dzień często nie zauważamy. Ważne miejsce w konkursie zajmują również „Krajobrazy". To fotografie pokazujące majestat polskiej przyrody, leśne ostępy, górskie panoramy, jeziora, bagna czy rozległe łąki. Autorzy często wykorzystują wyjątkowe warunki atmosferyczne, mgłę, deszcz, śnieg lub światło wschodzącego i zachodzącego słońca, tworząc niezwykle malarskie kompozycje. Jedną z najbardziej klimatycznych kategorii pozostaje „Natura w mroku". To fotografie wykonywane nocą lub przy minimalnym oświetleniu, ukazujące tajemniczy świat przyrody po zmroku. Zdjęcia rozgwieżdżonego nieba nad lasem, nocnych owadów czy zwierząt aktywnych po zachodzie słońca budzą ogromne zainteresowanie odbiorców. Szczególne znaczenie ma również kategoria „Ślad człowieka w przyrodzie". To przestrzeń do refleksji nad relacją człowieka z naturą. Fotografie mogą pokazywać zarówno harmonijne współistnienie ludzi i środowiska, jak i negatywne skutki działalności człowieka, zanieczyszczenia, degradację krajobrazu czy niszczenie siedlisk zwierząt.

Młodzi fotografowie coraz aktywniejsi

Od 2025 roku organizatorzy wprowadzili nową kategorię „Młody Fotograf Przyrody", skierowaną do uczestników w wieku od 13 do 17 lat. Inicjatywa ma zachęcać młodzież do rozwijania pasji fotogra-

FOT. S. KOTARA

FOT. Ł. SOKÓŁ

FOT. P. KURC

PERŁY POLSKIEJ PRZYRODY
OGÓLNOPOLSKI KONKURS FOTOGRAFICZNY

ficznej oraz bliższego poznawania polskiej przyrody. To ważny krok, ponieważ coraz więcej młodych ludzi interesuje się fotografią i poszukuje sposobów na twórcze spędzanie wolnego czasu. Konkurs daje im możliwość zaprezentowania własnych prac, zdobywania doświadczenia oraz rozwijania wrażliwości ekologicznej. Wielu młodych uczestników podkreśla, że fotografia pozwoliła im spojrzeć na naturę w zupełnie nowy sposób i nauczyła ich cierpliwości oraz uważności.

Konkurs, który inspiruje

„Perły Polskiej Przyrody" to znacznie więcej niż zwykła rywalizacja fotograficzna. To przestrzeń wymiany doświadczeń między pasjonatami natury i fotografii przyrodniczej. Wystawy pokonkursowe przyciągają licznych odwiedzających, a prezentowane fotografie często zachwycają nie tylko walorami artystycznymi, ale również emocjami i historiami kryjącymi się za kadrami. Najlepsze prace publikowane są także w materiałach promujących ochronę przyrody. Dzięki temu fotografie docierają do szerokiego grona odbiorców i stają się skutecznym narzędziem edukacji ekologicznej. W czasach zmian klimatycznych i coraz większej presji człowieka na środowisko takie inicjatywy mają ogromne znaczenie społeczne. Zdjęcia przedstawiające piękno polskich lasów, mokradeł, rzek czy dzikich zwierząt przypominają, że przyroda nie jest niewyczerpalnym zasobem. Wymaga troski, ochrony i odpowiedzialności.

Natura widziana przez obiektyw

Fotografia przyrodnicza od zawsze budziła emocje. Potrafi zatrzymać ulotny moment, którego ludzkie oko często nie jest w stanie dostrzec. Jedno zdjęcie potrafi opowiedzieć historię o walce o przetrwanie, delikatności ekosystemów czy niezwykłym pięknie świata natury. Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Perły Polskiej Przyrody" pokazuje, że aparat fotograficzny może stać się narzędziem nie tylko sztuki, ale także edukacji i ochrony środowiska. Dzięki zaangażowaniu organizatorów oraz pasji uczestników, tysiące osób mają możliwość odkrywania piękna polskiej przyrody oraz spojrzenia na nią jeszcze z większą uważnością. Czasem wystarczy jedno zdjęcie, aby na nowo zachwycić się naturą i zrozumieć, jak wiele od niej zależy. Kropla wody, chwila ciszy i piękno, które tak łatwo uznajemy za coś oczywistego w jednej chwili możemy stracić. To właśnie natura przypomina Nam, że jesteśmy częścią czegoś większego, delikatnego i niezwykle cennego, o co warto dbać każdego dnia z uważnością, wdzięcznością i szacunkiem. ■

Piotr Szumigaj
Koordynator konkursu ze strony Organizatora
- pracownik Wdeckiego Parku Krajobrazowego

eko przyjaciel
LISTOPAD 2026
KUJAWSKO-POMORSKIE CZASOPISMO PRZYRODNICZO-EKOLOGICZNE

PERŁY POLSKIEJ PRZYRODY
OGÓLNOPOLSKI KONKURS FOTOGRAFICZNY

Inne Zwierzęta

FOT. PAWEŁ JASIŃSKI